

เทศน์เช้า วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๘

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองขาว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

อ้าว ตั้งใจฟังธรรมะเนาะ ธรรมะเป็นของประเสริฐ ธรรมโสดสามารถขโลมหัวใจของเราได้ เวลาหัวใจของเรามันทุกซ์มันยาก มันไม่มีสิ่งใดแก้ไขสิ่งนี้ได้หรอก ปัจจัยเครื่องอาศัย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกเป็นเครื่องอาศัย สิ่งที่เป็นเครื่องอาศัยเราก็จวนขวยมาเพื่ออาศัยดำรงชีวิต ชีวิตนี้มันต้องมีปัจจัย ๔ ใง ปัจจัย ๔ เป็นเครื่องอาศัย แต่ถ้าหัวใจคนสูงส่งนะ สิ่งนี้มันเป็นแค่ปัจจัยเครื่องอาศัย

ถ้าปัจจัยเครื่องอาศัยเราต้องจวนขวย จวนขวยมาเพราะนั่นเป็นหน้าที่การงาน การกระทำนั้นเป็นการแสดงออกของหัวใจ ถ้าหัวใจของคนเข้มแข็ง หัวใจของคนมีศีล มีธรรมนะ เขาจะมีความสุขในใจของเขา แล้วคนเห็นคนที่จวนขวยมาแล้วเอาความทุกซ์มาใส่ใจเขา เขาบอกทำไมเขาไม่มีปัญญา ทำไมเขาคิดไม่ได้ ทำไมเขาคิดไม่ได้ เพราะอะไร เขาไปจวนขวยเอาความทุกซ์มาใส่ในหัวใจของเขาไป

นี่ความทุกซ์ใง ความทุกซ์เกิดจากไหน ความทุกซ์เกิดจากต้นหาความทะยานอยาก มันอยากไม่พอ อยากสั้นเหลือ อยากจนทุกซ์ยาก แต่ใจของคนที่มีคุณธรรมนะ คนมีคุณธรรมในหัวใจ หาได้มากได้น้อยก็แล้วแต่เขาเจ้องาน เขาแบ่งปัน การแบ่งปันกันเพื่ออะไร เพื่อบารมีธรรมในหัวใจของเขา เพราะอะไร เพราะหัวใจนี้บารมีธรรมของเรา เห็นไหม คูสิเราบอกหัวใจมันเรียกร้อง หัวใจมันเรียกร้อง ถ้ามันมีศรัทธา มีความเชื่อของมัน มันเรียกร้องของมัน

เวลาของเรา เรามีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นรัตนตรัย เป็นที่พึ่ง เรามีครู มีอาจารย์ของเราเป็นที่พึ่ง เป็นที่พึ่ง หัวใจมันมีหลักมีเกณฑ์ แต่ถ้าหัวใจของคนไม่มีหลักมีเกณฑ์ เวลาความทุกซ์ ความอยากมันเกิดขึ้นมา มันหาทางออกไม่ได้มันจะมีความทุกซ์บีบคั้นหัวใจ นี่ใงถ้าหัวใจคนที่มีคุณธรรมมันจะแบ่งปันๆ แบ่งปันเพราะอะไร แบ่งปันเพราะเราเคารพ เคารพพระ

พุทธ พระธรรม พระสงฆ์ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ศาสนธรรมคำสั่งสอนขององค์
สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเกิดมาจากไหน เกิดมาจากทาน คำว่าทานของท่านคือ
ท่านบำเพ็ญเป็นพระโพธิสัตว์ ท่านเสียสละของท่านมาตลอด ความเสียสละนั้นมันสะสมมาๆ
เป็นพระโพธิสัตว์ เวลาถึงที่สุด สละถึงที่สุดสละลูก สละเมีย สละทั้งหมดเลย แล้วสละ ทำไม
ต้องสละละ ทำไมต้องสละละ เพราะความปรารถนาเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทุกๆ พระองค์ต้องสละลูก สละเมียถึงจะได้เป็นองค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้า อัครสาวกเบื้องซ้ายและเบื้องขวามำเพ็ญเพียรมาไม่ต้องถึงสละขนาดนั้น ไม่ถึง
สละ นี้

สละไม่เท่ากัน ความเสียสละไม่เท่ากัน ผลที่ตอบรับก็ไม่เท่ากันไง ถ้าผลที่ตอบรับไม่
เท่ากัน ในหัวใจของคนที่มีคุณธรรม เห็นไหม เพราะเขาทำของเขา เขาได้กระทำของเขา
หัวใจของเขาต้องมีจุดยืนของเขา ในทางโลกฝนแล้งกับน้ำท่วมไหนดีกว่ากัน เวลาหน้าแล้ง ภัย
แล้งขึ้นมา คนเวลาทุกข์ยากเหมือนกัน เวลานั้นน้ำท่วมน้ำท่วมขนาดไหน ฝนตกน้ำท่วมมีคนตายนะ
เวลามีคนตายขึ้นมา แต่ฝนตกน้ำท่วมมันดีกว่าฝนแล้ง เพราะมันมีสิ่งที่ว่ามันทำเกษตรกรรมได้
มันหาปัจจัยเครื่องอาศัยได้

ปัจจัยเครื่องอาศัย ปัจจัยเครื่องอาศัย ถ้าปัจจัยเครื่องอาศัยใช้ใหม่ ถ้าเราเกิดในชุมชนที่ดี
ผู้นำที่ดี ผู้นำที่ดี เวลานั้นน้ำท่วม หลายชุมชนมากเลยเขาป้องกันของเขาได้ เขาป้องกันของเขาเพราะ
อะไร เพราะความสามัคคีในชุมชนนั้น เพราะชุมชนนั้นเห็นประโยชน์ใจ ชุมชนนั้นไม่เห็นแก่ตัว
ใจ ชุมชนนั้นเห็นแก่ประโยชน์ของส่วนรวม

นี่ก็เหมือนกัน เวลาภัยแล้งก็เหมือนกัน ภัยแล้ง เห็นไหม คุณเขาเอาปัจจัยเครื่องอาศัยไป
เจือจานกัน มันอยู่ที่ผู้นำ ถ้าผู้นำที่ดี แล้วชุมชนนั้นสามัคคีกัน ความสามัคคี นี้ธรรมะ ธรรมะของ
องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะเราเป็นญาติกันโดยธรรม เราเกิดมานั่งกันอยู่ที่นี่เราเป็นญาติ
กันโดยธรรม เป็นญาติกันโดยธรรมโดยการเกิด แก่ เจ็บ ตายด้วยกัน สัพเพ สัตตา สัตว์ทั้งหลาย
เกิด แก่ เจ็บ ตายด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น ด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น ไม่มีใครเหลือลมหรอด เกิด แก่
เจ็บ ตาย เราเป็นญาติกัน เราเกิดมาร่วมกัน แต่เวลามาทุกข์มายาก ทุกข์ยากแตกต่างกันไป
แตกต่างกันไปเพราะว่าจริตนิสัย

คำว่าจิตตนิสัย ความคิดของคนใด ความคิดของคน ของมากหรือของน้อยมันคิดแตกต่างกัน ความคิดแตกต่างกัน แล้วกาลเวลา เวลาคิดไม่พอดี คิดก่อน คิดหลัง พอคิดได้นะเราไม่น่าทำอย่างนั้นเลยกลับมาขอโทษ คำว่าขอโทษนะ ขอโทษเป็นเครื่องหมายของคนดี คนดีเขาารู้สึกว่าเขาผิดแล้วเขาขอโทษของเขา แต่ขอโทษแล้วเราไม่ควรทำอย่างนั้นอีก ไม่ควรทำอย่างนั้นอีก

เวลาทำอย่างนั้น เวลาทำแล้วขอโทษซ้ำขอโทษซากสิ่งนั้นเขาเรียกว่ามันเป็นอาจิณ อาจิณคือทำบ่อยครั้งๆ บ่อยครั้งก็เป็นจิตตนิสัย ถ้าเราเห็นผิดเราก็ต้องแยกสิ เห็นผิดเราก็ไม่ทำสิ เราไม่ทำ เพราะ เพราะทุกคนเกลียดความทุกข์ ปรรตนาความสุข ทุกคนก็ชอบคำที่นุ่มนวล ชอบคำที่อ่อนหวาน ชอบคำที่ฟังแล้วชื่นใจ แต่คำที่ฟังแล้วชื่นใจนะพูดแล้วมันต้องมีเหตุมีผล พูดแล้วมันต้องเป็นประโยชน์

คำว่าเป็นประโยชน์นะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถ้าไม่เป็นประโยชน์ไม่พูด ไม่พูดคือไม่พยากรณ์ ไม่พูดถ้าไม่เป็นประโยชน์ ถึงเป็นความจริงถ้าไม่เป็นประโยชน์ก็ไม่พูด เป็นความจริงพูดไปแล้วมันแตกแยกก็ไม่พูด นี่ท่านเก็บของท่านไว้ แต่เวลาพูดพูดแต่สิ่งที่ดีงาม สิ่งที่ดีงามเพราะอะไร เพราะชักนำคนให้เป็นคนดีใจ ชักนำให้คนอย่าเติมพินเติมไฟไป ถ้าเติมพินเติมไฟขึ้นมา ในหัวใจมันจะมีแต่ความทุกข์ความยากทั้งนั้นแหละ

นี่ถ้าฟังธรรมๆ ฟังธรรมถ้าเราทำสิ่งนั้น เราได้เสียสละมันภูมิใจ คำว่าภูมิใจ คำว่ามีน้ำใจ มันทำให้เราเย็นในสังคม สัตว์ ผู้ที่มีศีลเข้าสังคมใดก็เข้าได้ ถ้าเราสะอาดบริสุทธิ์ เข้าสังคมไหนก็เข้าได้สะดวกสบาย เราเข้าสังคมไหน เพียงแต่เราไม่รู้ใจ เราไม่เคยเข้าสังคมที่สูงส่ง เราเข้าไปแล้วเราก็อาจจะไม่สบายใจเพราะเราทำไม่ถูกต้อง เห็นไหม แต่มันเข้าได้หมด เพราะอะไร เพราะเราไม่มีความค้างปร้อยใจ ถ้าคนมีศีล มีธรรมเข้าสังคมไหนก็เข้าได้ เพียงแต่ เพียงแต่เข้าหรือไม่เข้า ไม่เข้า

ครูบาอาจารย์ของเราท่านไม่เข้า เห็นไหม หลีกเร้นเข้าป่าเข้าเขา เข้าป่าเข้าเขาไปเพื่ออะไร อยู่คนเดียวให้ระวังความคิด อยู่คนเดียวให้ระวังความคิด เราจะไปค้นหาความคิดของเรา เราจะค้นหาหัวใจของเรา เพราะเราเนี่ยเวลามันพัฒนาขึ้น ทาน ศีล ภาวนา พอเวลาจะภาวนาเราต้องหาที่สงบสงัด หาที่วิเวกของเรา ถ้าหาที่วิเวกของเราเพราะอะไร เพราะเราจะค้นหาใจของเรา

ถ้าค้นหาใจของเรา เห็นไหม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้อยู่โคนต้นโพธิ์ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้องค์เดียว เวลาเทศน์ธัมมจักกฯ ปัญจวัคคีย์ ๕ ท่านั้น ๕ คน

เท่านั้น เทศน์ครั้งแรกมีคนฟังอยู่ ๕ คน แต่การฟังนั้นเทวดา อินทร์ พรหมฟังมหาศาลเลย ส่งข่าวเป็นชั้นเป็นตอนขึ้นไป นี่สิ่งที่เราจะค้นหาใจของเรามันเป็นประโยชน์ตรงนี้

นี่ก็เหมือนกัน เวลาเราทาน คีล ภาวนาเราจะภาวนาของเรา ภาวนาที่ไหนก็ได้ เรารักษาหัวใจของเรา รักษาหัวใจของเรา ดูแลหัวใจของเรา ถ้าดูแลหัวใจของเรา เวลาคนประเสริฐ ในบรรดาสัตว์สองเท้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประเสริฐที่สุด เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประเสริฐ ประเสริฐเพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมด้วยวิชา ๓ บุปเพนิวาसानุสติญาณ จุติปปาตญาณ อาสวกขยญาณ

บุพเพนิวาसानุสติญาณ เห็นไหม อดีตชาติองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นคนพูดเอง เราเคยเป็น เราเคยเป็นตั้งแต่พระเวสสันดรไปไม่มีจบไม่มีสิ้น ไม่มีต้นไม่มีปลาย นี่ถ้ามันไม่มีจบไม่มีสิ้น จุติปปาตญาณ จิตนี้ต้องไปตลอดไป เวลาอาสวกขยญาณทำลายอวิชชาในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหมดแล้ว เราประเสริฐที่สุด

ในบรรดาสัตว์สองเท้าเราประเสริฐที่สุด เป็นไก่ตัวแรกที่เจาะฟองอวิชชาออกมา เพราะอวิชชาความไม่รู้ในหัวใจของเรามันทำให้เราเวียนว่ายตายเกิดอยู่ที่นี่ แล้วการเวียนว่ายตายเกิดอยู่ที่นี่ ถ้าเรามีบุญกุศล เราเวียนว่ายตายเกิดเราก็สร้างบุญกุศลของเรา ทำประโยชน์ของเรา ถึงเกิดมาก็ บุญพาเกิด เกิดมาก็มีประสบความสำเร็จในชีวิตบ้าง พอบรรเทาทุกข์ในหัวใจของเราไป

แต่ถ้ามันเกิดมาด้วยความทุกข์ ความยาก เกิดมาด้วยความทุกข์ ความยาก เกิดมาแล้วปากกัดตีนถีบ เกิดมามีแต่ความบีบคั้นในหัวใจ ทำไมเราเกิดมาเป็นอย่างนั้น เกิดเป็นอย่างนั้นเพราะเราทำมา กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน ของอยู่ตรงหน้าเรานี้ยังหยิบไม่ได้เลยเพราะกรรมของเรา ใช้อันอื่นเขาเดินมาเขาหยิบฉวยเอาได้ทั้งนั้นแหละ เพราะอะไร เพราะเขาทำของเขา

คำว่าทำของเขา มาแล้วอย่างนี้ นี่ศาสนาพุทธเป็นลัทธิยอมจำนน อะไรก็ยกให้กรรมๆ มันเป็นความจริงไม่ใช่ยกให้ มันเป็นความจริงอย่างนั้น ถ้าความจริงอย่างนั้น คุณเวลาลูกของเราเกิดมาแต่ละคนจิตใจไม่เหมือนกัน มันคิดแตกต่างกัน พ่อแม่ก็คนเดียวกันนั้นแหละทำไมลูกมันคิดแตกต่างกันล่ะ ถ้าลูกคิดแตกต่างกันก็มันละจริตนิสัยของเขา มันละกรรมของเขา แต่มันมีสายสัมพันธ์กันมันมาเกิดเป็นลูกเป็นเฒ่าของเราไง

ถ้าเป็นลูกเป็นเต้า อภิชาตบุตร บุตรที่ดีกว่าพ่อแม่ บุตรที่เกิดมาทำให้พ่อแม่เจ็บช้ำน้ำใจ เยอะแยะไปหมด นี่การกระทำของเขา มันเป็นจิตนิสัยของเขา เกิดมาแล้วเราเป็นพ่อเป็นแม่เราก็ พุ่มพักของเรา เราก็พยายามชักนำของเรา กล่อมเกล้าของเราเพื่อประโยชน์กับลูกของเรา นี่มัน เป็นชาติเป็นตระกูลของเรา เห็นไหม ถ้าเป็นชาติตระกูล กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน

ฉะนั้น สิ่งที่ว่าหิวนอยยังไม่ได้เลย แต่คนที่เขามีอำนาจวาสนาของเขามันเป็นอย่างนั้น นี่เราเกิดมาเป็นญาติกันโดยกรรมไง โดยกรรมนะเกิดมาเสมอกัน เกิดมาต่างกัน เวลาเกิดมา ทุกข์ๆ ยากๆ ขึ้นมา แล้วเกิดทุกข์ยากมันมีศัภภาพ มันเป็นมนุษย์ ความเป็นมนุษย์มันเป็น อริยทรัพย์ ถ้าเกิดทุกข์ๆ ยากๆ เราไม่เกิดเราไปเกิดเป็นสุนัขดีกว่า เกิดเป็นสุนัขไปเจอเจ้านายดีๆ มันใส่สร้อยเพชร สุนัขนี้เจ้านายแต่งตัวให้มันด้วย แต่มันเป็นเครื่องงาน มันจะสูงส่งขนาดไหน มันก็เป็นเครื่องงาน

คำว่าเครื่องงาน เห็นไหม สัตว์เครื่องงานบรรลุนิพพานไม่ได้ เราเป็นมนุษย์จะทุกข์ทนขนาด ไหน แต่ถ้าเราทำคุณงามความดี ความดีก็เป็นของเรา จะทุกข์จะทนขนาดไหนมันก็เป็นเวรเป็น กรรม ถึงเวลาแล้วมันเป็นไปนะ นางปฐาจาราตามสามีไป พอตามสามีไป นี่ไปอยู่ด้วยกันก็มีลูก มีเต้า อยากจะเยี่ยมพ่อเยี่ยมแม่ไม่เคยมาเยี่ยมสักทีหนึ่ง ถึงเวลาแล้วสามีไม่กล้าไปพบพ่อพบแม่ก็ พยายามเหนียวรั้งไว้ สุดท้ายหนีมาเลยเอาลูกมาด้วย คือนั่นมาถึงกลางป่าฝนตก น้ำท่วม น้ำป่ามา เต็มเลย

นี่ลูกสองคน ลูกสองคน สามีตามมาอยู่กลางฝน ให้สามีไปตัดไม้เพื่อมาจุดไฟเพื่อความ อบอุ่น สามีไปตัดไม้ก็ตาย ไปเจอสามีตาย พอสามีตายเอาลูกมา น้ำป่ามันมา นี่เพิ่งคลอดลูกไป คลอดลูกกลางป่า ลูกคนนี้นั้นยังเล็กอยู่เอาไปก่อน ให้ลูกอยู่ฝั่งนี้ก่อน ไปส่งฝั่งนู้นเพราะน้ำมัน ท่วม ไปส่งฝั่งนู้น ลูกเพิ่งคลอดไง นี่ไปถึงกลางน้ำ เห็นเหยี่ยวมันจะ โฉบเอาลูกก็ไล่เหยี่ยว ให้อีก อยู่ฝั่งนู้นก็คิดว่าแม่เรียกลงมา ลงมาเดินลงในน้ำน้ำพัดไปเลย ให้อีกฝั่งนั้นก็โดนชักไปเลย

คนๆ เดียว คุณความกระทบกระเทือนขนาดนั้น สามีตาย ลูกสองคนตาย จะไปเยี่ยมพ่อ เยี่ยมแม่ ไปถึงกลางทางบอกจำบ้านฉันได้ บ้านฉันอยู่ตรงนั้น อ้อ เมื่อคืนที่ฝนตกนั้นแหละ ฟ้าผ่า ตายหมดเลย เสียสติเลยนะ จนเสียสติ วิ่งไปหาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้าเทศน์ว่าการอยู่ ปฐาจารา เธอเป็นอะไร พอเรียกบิณฑบาตขึ้นมา โยนผ้าให้ นั่นไง

นี่เวลาเป็นมนุษย์สมบัติใจ มีแต่ความบีบคั้นในหัวใจมาทั้งนั้นแหละ แต่ถึงที่สุดพอฟังธรรมองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้พิจารณาเทียบ เทียบที่มันเผาไหม้ตัวมันเอง ชีวิตก็เป็นอย่างนั้นโดยความทุกข์ ความยากที่เราโดนกระทบมารุนแรงขนาดไหน มันพิจารณาของมันไปนะ เทียบส่วนเทียบ นี่เวลามันพิจารณาไปแล้วมันย้อนกลับมาในหัวใจ เวลาย้อนกลับมาในหัวใจ มันสำรอก มันคายกิเลสออก นี่ใจมนุษย์ มนุษย์ทำได้

มนุษย์สมบัติมีอย่างนี้ มนุษย์สมบัติมีคุณสมบัติที่บรรลุธรรมได้ มนุษย์สมบัติมีหัวใจที่มันมีคุณสมบัติอย่างไรอย่างนี้แล้วเราเป็นมนุษย์ ถ้ามันจะทุกข์มันจะทนขนาดไหนมันก็เป็นมนุษย์ ไอ้เรื่องนี้มันเป็นเรื่องเวรเรื่องกรรม เรื่องอำนาจวาสนา แต่เรื่องหัวใจของเราถ้ามันมีอำนาจวาสนามันทำได้ มันพิจารณาได้

มนุษย์สำคัญตรงนี้ มนุษย์มีสมอง คนเรามีสูง มีคำ เดียวมันก็เจริญงอกงามขึ้นมา เดียวเราก็เป็นที่พึ่งอาศัย เป็นร่มโพธิ์ร่มไทร ถึงเวลาเวรกรรมมันมาให้ผล นี้อานาภิณฑกเศรษฐีชื่อที่บริจาคองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเอาทองปูละ ถึงเวลาทุกข์ทนกินข้าวกับน้ำฝักคอง นี้อานาภิณฑกเศรษฐี เห็นไหม มันมีขึ้นมีลงทั้งนั้นแหละ โลกนี้เป็นอนิจจัง พออนิจจังเรามีสติปัญญาของเรา เราเข้มแข็งของเรา เราจะดำรงชีวิตของเรา เราทำเพื่อคุณธรรมของเรา

คุณธรรมของเรา ปัจจัยเครื่องอาศัยก็อย่างนี้ จะมันมีศรีสุขก็กินอย่างนี้ เหมือนกันนี้ แต่หัวใจ หัวใจที่มีคุณธรรม หัวใจที่เผื่อแผ่ เห็นไหม แล้วหัวใจเวลาเผื่อแผ่แล้ว สิ่งของมันกักขังไว้ในหัวใจคือความทุกข์ ความยาก ความน้อยเนื้อต่ำใจอย่าให้มันมี ก็เราทำมาอย่างนี้ ก็ทุกข์อย่างนี้ สัจจะมันเป็นอย่างนี้ ความจริงมันเป็นอย่างนี้ ทุกข์เป็นอริยสัจ ทุกข์เป็นความจริง ถ้าความจริงขึ้นมาแล้วเราพิจารณาของมันปล่อยนะ ทุกข์ก็ทุกข์ ทุกข์ก็ทำไป สมุทัยมันไม่ส่งไม่เสริม นี่ไม่ส่งไม่เสริมด้วยอะไร ด้วยปัญญา ปัญญาเกิดจากไหน ปัญญาคือมรรค ปัญญาคือสัจธรรม เวลา นิโรธมันปล่อยหมด

เวลามันปล่อยหมด เห็นไหม ก็คนเดียวมันแหละ คนแก่นั่นแหละ เวลามันทุกข์มันยาก มันบีบคั้นหัวใจนัก เวลามันพิจารณาด้วยหัวใจมันปล่อยหมด ว่าง โลง เบา สบาย ทำไมมันเป็นอย่างนั้นละ นี่จิตใจมันมีสัจจะของมัน นี่มนุษย์ มนุษย์ทำได้ มนุษย์มีปัญญา แต่ถ้ากิเลสมันขุมมันแผ่ มันน้อยเนื้อต่ำใจ มันบีบคั้นหัวใจตลอดเวลา ถ้าบีบคั้นหัวใจตลอดเวลา เวลากรรมมันให้ผล มันให้ผลทั้งนั้นแหละ กรรมมันให้ผล เราทำของเรา เราได้ทำของเรา

ฉะนั้น เราทำของเรา เราจะทำคุณงามความดีต่อเนื่องไป ดูเวลาหลวงตาท่านสอน เห็นใหม่ ใครจะทำชั่วอย่างไรเรื่องของเขา เราจะทำดี คำว่าทำดีก็โดนเขาถามกลางใจ นี่หลวงตาท่านทำเพื่อใคร ก็ทำเพื่อสังคม ทำเพื่อโลก คนเราเป็นลูกศิษย์ลูกหาที่เรามีศรัทธา มีความเชื่อเราก็ปลื้มใจของเราว่าอาจารย์ของท่านมีหลักมีเกณฑ์ คนที่เขาไม่ใช่ลูกศิษย์ คนที่เขาเห็นตรงข้าม เขาก็บอกว่าไม่ใช่กิจของสงฆ์ เขาว่าพวกเราทำเพื่อเอาหน้าเอาตา

หลวงตาท่านนิพพานไปแล้ว เอาหน้าเอาตาที่ไหน ท่านทำเพื่ออนุชนรุ่นหลัง ทำเพื่อพวกเรา ทำเพื่อสังคมเข้มแข็ง เวลาสังคมเข้มแข็ง ตอนนี้ทุนสำรองเมืองไทยเข้มแข็ง ใครๆ ก็ยกนิ้วให้ ยกนิ้วให้ แล้วมันมาจากไหนล่ะ มันมาจากน้ำพักน้ำแรงพวกเรานี้แหละ มันมาจากน้ำพักน้ำแรงของพวกเรานี้แหละ ไอ้คนที่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยมันก็ได้ประโยชน์ไปหมดแหละ

คนไทยได้ประโยชน์หมดแหละ แต่เวลาคนทำก็พวกเรานี้แหละ ไอ้เขาไม่ทำแต่เขาก็ได้ประโยชน์จากที่เราทำ ใครจะทำดี ทำชั่วเรื่องของเขา เราจะทำคุณงามความดีจะทำคุณงามความดีเพื่อหัวใจดวงนี้ ทำคุณงามความดีเพื่อหัวใจมันมีกำลังของมัน มันมีอำนาจวาสนาของมัน มีอำนาจวาสนาของมัน ไม่ใช่คิดแต่เรื่องบิบบคั้นน้ำใจ เราคิดแต่เรื่องดีๆ ของเราเพื่อประโยชน์กับเรา

นี่ธรรมโอสธ หัวใจต้องการตรงนี้ หัวใจต้องการศีล สมาธิ ปัญญา หัวใจต้องการสังฆธรรม ธรรมโอสธ หัวใจมันได้เต็มกินอย่างนี้ มันมีสังฆธรรมอย่างนี้มันก็ไม่ทุกข์ไม่ยากจนเกินไป ร่างกายนี้เราก็มีปัจจัย ๔ ปัจจัย ๔ เพื่อดำรงชีวิต ดำรงชีวิตนี้ไว้เพื่อแสวงหา เพื่อสร้างสมอำนาจวาสนาบารมีของเรา ดำรงชีวิตไว้เพื่อชวนชวาย เพื่อทำคุณงามความดีของเรา ดำรงชีวิตไว้เพื่อสัจจะ เพื่อบรรลุตศธรรม เพื่อเห็นสัจจะความจริง อ้อ มันเป็นอย่างนี้เอง มันเป็นอย่างนี้เอง

ถ้ามันเอื้อะไม่ต้องพึ่งใครเลย แต่มันยังไม่เอื้อะเนี่ยสิ โอัย บูนก็ใช่ นี่ก็ใช่ จับพลัดจับผลูอยู่ที่นี่ ชีวิตนี้ชวนชวาย ปัจจัยเครื่องอาศัยมันเป็นการแสดงออกของคน คนที่มีความรับผิดชอบ คนที่มีปัญญา เขาทำสิ่งใดมันก็สมควร สมดุลตลอด คนที่ยังอ่อนด้อย เขาทำสิ่งใดก็มีความผิดพลาด ถ้าเขาฝึกฝนของเขา เขาพยายามหาประสบการณ์ของเขา เขาจะพัฒนาได้ นี่ทางโลก

ทางใจก็เหมือนกัน ถ้าเราพัฒนาของเรา เรามีจุดยืนของเรา มีสติปัญญาของเรา รักษาหัวใจของเรา ใจของเราแท้ๆ คุณลูกศิษย์หลวงปู่มัน ไปหาหลวงปู่มัน หลวงปู่มันท่านจะรู้วาระจิตเราหรือเปล่า หลวงปู่มันจะรู้วาระจิตเราหรือเปล่า เวลาไปหาท่านท่านบอกใจของตัวไม่ดู จะ

ให้คนอื่นดูให้ แต่ท่านก็ดูให้จริงๆ นั่นแหละ แต่ดูให้กับเราดูเองเราต้องสำคัญว่าใช่ไหม ใจของเราเราไม่ดู

นี่ก็เหมือนกัน ใจของเราเราดู ดูแล้วกัณฑ์ ดูแล้วสู้ชีวิต ชีวิตนี้เราต้องต่อสู้ ชีวิตนี้เราเกิดมา เกิดมาด้วยอำนาจวาสนาบารมีขนาดนี้ การเกิดเป็นมนุษย์มีคุณสมบัติ มีอริยทรัพย์มาก เพราะอะไร เพราะถ้าไม่เกิดมันต้องเกิดแน่นอน ถ้าไปเกิดเป็นเทวดา อินทร์ พรหมก็หลงความเป็นทิพย์นั่นตลอด ถ้าเกิดนรกอเวจีก็ทุกข์ยากมาก เจริญชานนี้อบายภูมิ

ถ้าเราเกิดเป็นมนุษย์ มนุษย์มีสุข มีทุกข์ มนุษย์มีอิสรภาพ แสวงหาเอา นี่แสวงหาเอาคือทำคุณงามความดีของเรา เราแสวงหาเอา เราเลือกเอา เราตัดสินใจแล้วเราพยายามทำของเราให้พัฒนาขึ้น ให้ดีขึ้น เพื่อมนุษย์สมบัตินี้ให้มีคุณภาพ มนุษย์สมบัตินี้ให้เกิดมา สิ่งที่ได้มนุษย์สมบัติแล้ว ถ้าประพฤติปฏิบัติแล้วได้อริยภูมิ อริยภูมิ อุตตสมบัติ สมบัติในหัวใจ เอวัง